



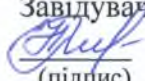
Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут природокористування та
гуманітарних наук
Кафедра філософії і суспільних наук

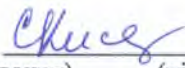
РОБОЧА ПРОГРАМА

Логіка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Шакун Н.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)
«1» вересня 2025р.

Розробник (-и): Киселиця Світлана Володимирівна, к. філос. н., доцент 
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання) (підпис)

Силабус навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри філософії і суспільних наук
(назва кафедри)

Протокол № 8 від « 1 » вересня 2025 р.

Узгоджено з гарантом освітньої програми:  Коломієць Н.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну

Тип дисципліни	Обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	1 рік навчання, 1 семестр, ОПП «Кримінальна юстиція (Суд. Прокуратура. Адвокатура)»
Викладачі	Киселиця Світлана Володимирівна, к. філос. н., доцент, доцент кафедри філософії і суспільних наук
Профайл викладачів	Киселиця С. В. https://orcid.org/0000-0001-6961-528X https://scholar.google.com.ua/citations?user=PWt-SekAAAAJ&hl=uk https://ksvim37.academia.edu/
Контакти викладачів	м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, корп. 1, к. 222. shakunn@stu.cn.ua ksvim37@stu.cn.ua

2. Анотація курсу. Вивчення навчальної дисципліни «Логіка» складено відповідно до освітньої програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право. Курс спрямований на оволодіння здобувачами вищої освіти (ЗВО) наукою логіки, використання ними основ класичної та некласичної логіки, розвиток абстрактно-логічного мислення, освоєння інновацій традиційної і сучасної логіки та її практичного застосування у професійній діяльності. **Об'єктом** дослідження є мислення людини, рівні пізнавальної активності, способи інтелектуальної діяльності, форми та закони мислення, їх співвідношення та взаємозв'язок. **Предметом** вивчення є зміст (схеми, алгоритми) осмислення людиною світу, загальні умови (принципи, норми, правила), відповідно до яких має структуруватись міркування.

3. Мета та цілі курсу. *Метою* викладання навчальної дисципліни здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ЗВО) є формування у них критичного підходу до реалій та системного вивчення закономірностей логічного мислення. Застосування відповідного логіко-гносеологічного категоріального інструментарію є необхідною умовою для аргументованого критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Цілі навчання: надати ЗВО цілісне уявлення про розвиток логіки як науки, визначити основні закони генезису та обґрунтування думки, сформувати науковий підхід до дослідження явищ і процесів, пов'язаних із професійною, громадською та особистісною діяльністю. Засвоєння змісту дисципліни дозволить ЗВО набути здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі в юриспруденції та суспільних відносинах, спираючись на сформований раціональний, аналітико-синтезувальний стиль мислення.

Теоретичний зміст предметної області. Курс ґрунтується на засвоєнні ЗВО тематики лекцій, семінарів та індивідуальної роботи через змістовні модулі, які передбачають вивчення основних принципів побудови формальної логіки та семантики: основні закони правильного мислення, форми абстрактного мислення та логічні операції з ними, теорія аргументації та спростування, гіпотеза як форма розвитку наукового знання та її значення для науки, способи підтвердження та спростування гіпотез у сучасній науці.

Під час вивчення дисципліни ЗВО має набути або розширити загальні компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

4. Результати навчання. Протягом вивчення навчальної дисципліни здобувач/ка вищої освіти мають досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання:

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

5. Пререквізити. Вивчення дисципліни корелює із базовими знаннями навчальних курсів «Історія української державності і культури», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Юридична деонтологія» бакалаврської програми.

6. Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	16
Семінарські заняття	14
Самостійна робота	90

Форми, методи й засоби викладання дисципліни: навчальні лекції, семінари, консультації, дискусії, вивчення першоджерел у вигляді друкованої книги та Інтернет-ресурсу, усні/письмові індивідуальні завдання, аналіз самостійної роботи, підсумковий контроль.

7. Тематика курсу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Основні закони і форми логічного мислення

Предмет і значення логіки. Мислення як засіб пізнання. Логіка та філософія. Чуттєві форми пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення. Особливості абстрактного мислення: узагальнення, опосередкованість, активність відображення, нерозривний зв'язок із мовою. Логічні форми мислення: поняття, судження, умовиводи. Основні етапи розвитку логіки. Значення логіки у формуванні культури мислення юриста. Особливості застосування логічних знань у юридичній діяльності.

Логіка і мова. Поняття про висновки логіки висловлювань. Правильні та неправильні структури логіки висловлювань. Синтаксис, семантика, прагматика. Природні та штучні мови. Поняття про мову логіки висловлювань. Мова логіки предикатів. Формалізація вербальних виразів. Логіко-семантичний аналіз мови в юриспруденції.

Поняття. Загальна характеристика поняття. Поняття про ознаку предмета думки. Види ознак. Логічні прийоми утворення понять. Поняття і слово. Логічна структура понять (обсяг, зміст). Види понять і відношення між ними. Логічні операції з поняттями. Логічна операція визначення поняття (дефініція). Види визначень та їх правила. Опис, характеристика, порівняння, розрізнення, Ostenсивне визначення. Логічна операція поділу понять. Правила різних видів поділу. Класифікація та її роль у науковому пізнанні. Помилки у логічних операціях з поняттями.

Судження. Логічна структура суджень. Види простих суджень та їх структура. Заперечні та стверджувальні, істинні та хибні висловлювання. Поділ простих суджень за якістю та кількістю. Поділ простих суджень за характером предиката (атрибутивні, входження до класу, існування, з відношенням). Поділ простих суджень за якістю зв'язки (стверджувальні і заперечувальні) і за кількістю суб'єкта (загальні й одиничні, загальні і часткові). Поняття про логічні відношення між простими судженнями. Відношення еквівалентності. Відношення часткової сумісності. Відношення підпорядкування. Відношення підпорядкування. Відношення протилежності. Відношення суперечності. Логічний квадрат як систематичний огляд відношень між простими категоричними судженнями.

Складне судження. Поняття складного судження. Види логічних сполучників: кон'юнкція, диз'юнкція (строга і нестрога), імплікація, еквіваленція. Еквівалентні судження. Особливості використання різних видів суджень у нормативно-правових актах. Пізнавальне та практичне значення суджень у практичній діяльності юристів

Закони логіки. Загальна характеристика законів логіки. Природні закони, нормативні закони, закони логіки. Логічний закон: закони тотожності, закон протиріччя, закон виключеного третього, закон достатньої підстави. Необхідність виконання законів логіки. Значення законів логіки в юридичній практиці.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Основи аргументації

Загальна характеристика умовиводу, його структура. Види умовиводів (безпосередні й опосередковані). Простий категоричний силізм, його фігури і правила. Умовні силізми (чисто умовний та умовно-категоричний). Розділові силізми (розділово-категоричний та умовно-розділовий).

Індуктивний умовивід. Ознака предмета та її повторюваність. Структура індуктивного умовиводу. Повна та неповна індукція. Популярна та наукова індукція. Причинна залежність між явищами дійсності. Основні властивості причинного зв'язку – теоретична основа методів наукової індукції. Все загальність, необхідність, однозначність, послідовність у часі. Методи наукової індукції: єдиної схожості, єдиної відмінності, метод супровідних змін, метод залишків.

Дедуктивний умовивід. Дедукція і редукція. Поняття правильного та неправильного умовиводу. Алгоритм перевірки умовиводу на правильність. Загальні правила силогізму стосовно термінів та засновків. Фігури та модуси силогізму. Правильні модуси силогізму. Особливі правила фігур категоричного силогізму

Аналогія і моделювання. Традуктивні умовиводи та їх види. Ймовірність висновків за аналогією. Правила підвищення ймовірності висновків за аналогією. Застосування умовиводів при здійсненні юридичної діяльності. Роль і місце умовиводу при кваліфікації злочину. Модель як джерело нових гіпотез.

Логічна природа та роль гіпотези. Види гіпотез. Побудова та перевірка гіпотези. Версія як вид гіпотези. Використання гіпотези та версії в юридичній діяльності. Основні способи доведення та спростування гіпотези.

Доведення та спростування. Евристика та еристика. Поняття та структура доведення. Логічна структура доведення: теза, аргументи, демонстрація. Види доведення: пряме та непряме. Поняття спростування. Правила доведення і спростування. Помилки у доведенні та їх типологія: правила і помилки стосовно тези; правила і помилки стосовно аргументів; правила стосовно демонстрації. Паралогізми та софізми в доведенні та спростуванні. Мистецтво суперечки. Класифікація, основні принципи і правила ведення суперечки.

Теми лекційних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, структура і значення логіки. Логіка у професії	2
2	Мислення і мова. Формалізація як метод логіки	1
3	Основні закони мислення	1
4	Історія логіки	2
5	Поняття та його формування	1
6	Логічні операції з поняттями	1
7	Судження та його структура	1
8	Складне судження	1
9	Індуктивний умовивід	1
10	Дедуктивний умовивід	1
11	Аналогія і гіпотеза	1
12	Доведення	1
13	Спростування	1
14	Суперечка, її види та форми. «Пастки» в дискусії	1
Разом		16

Теми практичних занять

№ з/п	Назва	К-сть годин (д/з)
1	Предмет, структура і значення логіки. Логіка у професії	1,5
2	Мислення і мова. Формалізація як метод логіки	0,5
3	Основні закони мислення	1
4	Екскурс в історію розвитку логіки	1
5	Поняття	1
6	Логічні операції з поняттями	1
7	Судження та його структура	1
8	Складне судження	1
9	Умовиводи	1
10	Аналогія і гіпотеза	1

11	Доведення і спростування	1
12	Суперечка та її проведення	1
Разом		14

Самостійна робота

№ з/п	Назва	Кількість годин
1	Предмет, структура і значення логіки. Логіка у професії	8
2	Мислення і мова. Формалізація як метод логіки	6
3	Основні закони мислення	7
4	Екскурс в історію розвитку логіки	8
5	Поняття	6
6	Логічні операції з поняттями	6
7	Судження та його структура	6
8	Складне судження	6
9	Індуктивний умовивід	6
10	Дедуктивний умовивід	6
11	Аналогія і гіпотеза	6
12	Доведення	6
13	Спростування	6
14	Суперечка та її проведення	7
Разом		90

8. Система оцінювання та вимоги Система оцінювання знань здобувачів вищої освіти регламентується відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка». Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою: поточний контроль – до 60 балів, підсумковий контроль – до 40 балів

Зміст участі ЗВО у навчальному процесі		Кількість балів
План та форма поточного контролю		60
1	Активність на практичних заняттях	52
3	Підготовленість до аудиторних занять	8
План та форма підсумкового контролю		40
1	Тестування	40

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання знань ЗВО здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу (шкалу Університету) та шкалу ECTS, відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinuyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf. Система оцінювання знань з навчальної дисципліни включає поточний та семестровий контроль знань. ЗВО може набрати до 60% (60 балів) підсумкової оцінки за виконання протягом семестру всіх видів робіт і до 40% (40 балів) підсумкової оцінки на диференційному заліку, які складають загальну оцінку за курс. Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із здобувачами вищої освіти під час лекцій, семінарських занять, усного та письмового опитувань здобувачів вищої освіти.
--	---

	Семестровий контроль проводиться у формі тестування відповідно до графіку навчального процесу і затвердженого розкладу. Оцінювання успішності ЗВО під час семестрового контролю вноситься у відомість успішності та навчальну картку здобувача вищої освіти в автоматизованій системі управління – АСУ «ВНЗ».
Практичні (семінарські) заняття	Завдання семінарських занять, які виконувались у семестрі вважаються виконаними, якщо ЗВО брав участь в їх обговоренні. За роботу на одному семінарському занятті зі змістовних модулів можна отримати від 1 до 6 балів. Складові частини оцінки: доповідь, виконання індивідуального завдання, доповнення, відповіді на додаткові питання викладача та колег, участь у дискусії тощо. Усне опитування здійснюється за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших ЗВО, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше). Максимальна кількість балів може бути виставлена ЗВО, підготовленим до відповідей на усі питання теми, включаючи питання винесені на самостійне опрацювання.
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового контролю допускаються ЗВО, які виконали всі обов'язкові види робіт та мають підсумкову оцінку не менше 20 балів. Підсумковий контроль (диференційований залік) оцінюється максимум в 40 балів. У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав/виконала у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав/набрала мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які ЗВО може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), то він/вона не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість. На ліквідацію академічної заборгованості виноситься весь обсяг теоретичного матеріалу, що передбачений робочою програмою навчальної дисципліни. Академічна заборгованість ліквідується здобувачами вищої освіти протягом наступних семестрів відповідно до розкладу ліквідації академзаборгованості, що затверджується директором ННІ за поданням відповідних кафедр. Результати ліквідації академзаборгованості відображаються в ліквідаційній відомості успішності.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
<i>Змістовий модуль 1. Основні закони і форми логічного мислення</i>		
1	Робота на 1-му семінарському (практичному) занятті	0...7
2	Робота на 2-му семінарському (практичному) занятті	0...7,5
3	Робота на 3-му семінарському (практичному) занятті	0...7,5
4	Робота на 4-му семінарському (практичному) занятті	0...7,5

<i>Змістовий модуль 2. Основи аргументації</i>		
1	Робота на 5-му семінарському (практичному) занятті	0...7,5
2	Робота на 6-му семінарському (практичному) занятті	0...7,5
3	Робота на 7-му семінарському (практичному) занятті	0...7,5
Підготовленість до аудиторних занять		0...8
Усього поточний і проміжний модульний контроль		0...60
Семестровий контроль (диференційований залік)		40
Разом		0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік)	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90 – 100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

9. Обладнання та програмне забезпечення

Для досягнення визначених в освітньо-професійній програмі результатів навчання ЗВО забезпечені необхідними ресурсами (обладнанням, матеріалами тощо) та інфраструктурою (навчальними приміщеннями з мультимедійними проекторами, робочими місцями з відповідною комп'ютерною технікою). Власні ноутбуки, смартфони або планшети можуть використовуватися в аудиторіях під час занять лише для дій, пов'язаних із вивченням дисципліни. У випадку проведення підсумкового контролю у дистанційному форматі (яке регламентується рішенням керівництва закладу), ЗВО повинен забезпечити відеозв'язок з викладачем або в інший спосіб пройти автентифікацію. У випадку проведення лекцій та семінарів дистанційно, мікрофони ЗВО повинні бути вимкнуті під час занять і можуть вмикатися лише на прохання модератора.

10. Політики курсу

Вивчення дисципліни відбувається у відповідності до затвердженого аудиторного розкладу або ж дистанційно у випадку введення карантину відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України та регламентованих рішень керівництва НУ «Чернігівська політехніка». Вітається інтерактивність здобувачів під час лекційних занять як один із елементів поточного контролю. Консультації відбуваються відповідно до затвердженого розкладу.

Академічна мобільність

ЗВО мають діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі навчання та проведення власних науково-теоретичних розвідок, оприлюднення їх результатів, що регламентується Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженим Постановою Кабінету міністрів України від 12 серпня 2015 року № 579.

Зареєструвавшись на цей курс, ЗВО визнають принципи академічної доброчесності, жодна форма порушення яких не толерується. У випадку таких подій – реагування відповідно до «Кодексу академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка».

11. Рекомендовані джерела

Базова література

1. Конверський А. Є. Критичне мислення : Підручник для студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 370 с.
2. Конверський А. Є. Логіка : Підручник для студентів юридичних факультетів. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 424 с.
3. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). Київ : Центр учбової літератури, 2024. 296 с.
4. Логіка : підручник / [О. М. Юркевич, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва та ін.] ; за заг. ред. О. Г. Данильяна. – Харків : Право, 2022. 220 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/pidr_logika_2021.pdf
5. Логіка для юристів : Підручник / В. С. Бліхар, В. В. Левкулич, М. М. Олексюк, Б. Б. Шандра, В. Ю. Свищо, О. І. Матвієнко. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2022. 316 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/44906/1.pdf>
6. Партико З. В. Логіка (теоретичні основи та прикладне застосування в мас-медіа). Київ : Ліра – К, 2020. 332 с.
7. Хоменко І. В. Логіка : Теорія та практика Підручник для вищих навчальних закладів. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 400 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Khomenko_Iryna/Lohika_teoriiia_ta_praktyka.pdf
8. Eemeren, F.H. van, Grootendorst R. Critical Discussion. University Park, PA: Pennsylvania State University Press, 2001. 312 p.
9. Howard-Snyder F., Howard-Snyder D., Wasserman R. The Power of Logic. 5th edition. London : McGraw-Hill, 2013. 667 p.
10. Kahane H., Cavender N.M. Logic and Contemporary Rhetoric: The Use of Reason in Everyday Life (9th Edition). Belmont: Wadsworth, 2002. 379 p.

Інформаційні ресурси

1. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». Курс «Логіка». <https://eln.stu.cn.ua/mod/page/view.php?id=279160>
2. Електронний ресурс ЧНТУ. URL: <http://www.Library92@ukr.net>
3. Електронний архів НУ «Чернігівська політехніка» (IRChNUT) URL: http://library2.stu.cn.ua/resursi_biblioteki/elektronnij_arhiv_chntu/
4. Національна бібліотека України імені Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
5. Офіційний сайт Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України. URL: <http://www.filosof.com.ua/publik.htm>
6. Навчальні матеріали онлайн / Філософія. URL: <https://pidruchniki.com/filosofiya/>
7. Перелік основних тематичних ресурсів з філософії у комп'ютерній мережі INTERNET. URL: <http://www.philosophy.ua>
8. Додаткові філософські ресурси комп'ютерної мережі INTERNET. URL: <http://www.epistemelinks.com/link/PhiLink.html>
9. Конверський А. Є. Логіка (традиційна та сучасна): https://eln.stu.cn.ua/pluginfile.php/557327/mod_resource/content/1/Logika_tradic_Konverskiy_2008.pdf
10. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Логіка» (галузь знань 0304 «Право», 0302 «Міжнародне право») https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1876/1/NMP_0010.pdf